

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
Guideline for Improving Rice Subsidy Project in Tan Sum District,
Ubonratchathani Province

ศุภารัตน์ กิดกัน (Sudarat Kidkan) *สัจจา บรรจงศิริ (Sujja Bunjongsiri)**

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี 2) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี 3) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำในอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2556/57 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 320 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.90 อายุเฉลี่ย 47 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับประถมศึกษาร้อยละ 65.90 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 136,578 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 93,281 บาทพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 27.9 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นพื้นที่นา 23.4 ไร่ ปลูกข้าวหอมมะลิเฉลี่ย 20.4 ไร่ต่อครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ย 326 กิโลกรัมต่อไร่ 2) ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก ในประเด็นการประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนลูกค้า และการติดต่อขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ส่วนความพึงพอใจของเกษตรกรระดับปานกลางในประเด็นการติดต่อหน่วยรับฝาก การนำข้าวเปลือกส่งมอบของคลังสินค้า (อคส.) การรับใบประทวนและการติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.3) การเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียน ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้าวการประเมินราคาข้าว การออกใบประทวนล่าช้า การติดต่อหน่วยรับฝาก อคส. การติดต่อธ.ก.ส.รับเงินและไถ่ถอนโดยมีแนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง กำหนดกฎระเบียบการขึ้นทะเบียนให้ชัดเจน การจัดให้มีระบบฐานข้อมูลเกษตรกรแบบออนไลน์ ด้านมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคาข้าวจากรับจำนำต้องมีตัวแทนภาครัฐและเกษตรกรร่วมด้วย การอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การขยายระยะเวลาและเปิดจุดรับฝากข้าวกับ อคส.ให้มากขึ้นออกไปประทวนเร็วขึ้น ตรวจสอบข้าวทุกสัปดาห์มีแผนการตลาดที่ดีในการแปรสภาพข้าวออกสู่ตลาด

คำสำคัญ โครงการรับจำนำข้าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าว แนวทางการพัฒนา อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตแขนงวิชาการจัดการการเกษตร วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
nong_aggie12@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาการจัดการการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
moo08183627@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
bumpen.keo@stou.ac.th

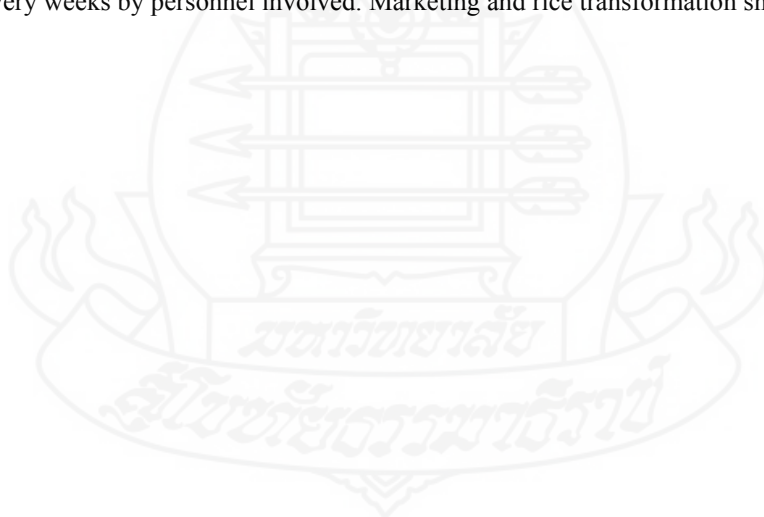
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study 1) economic and social conditions of rice farmers in Tan Sum District, UbonRatchathani Province 2) Farmer's satisfaction from participating in paddy subsidy project in Tan Sum District, UbonRatchathani Province 3) Difficulties and guidelines to improve the paddy subsidy project's operation in Tan Sum District, UbonRatchathani.

Population studied was 320 rice farmers who participated in the subsidy project in Tan Sum District, UbonRatchathani in the year 2013/2014, and 15 officials involved in the project. Information was collected through interviews. Data were analyzed by a computer program. Statistics used were percentage, average, minimum, maximum and standard deviation.

Results showed that 1) economic and social conditions of rice farmers who participated in the project were mostly female (55.90%) with an average age of 47 years, and 65.90% of participants have elementary school education as their highest education. The average of family members was 5 peoples, with 3 labors per family. The average income per household was 136,578 baht. The average expense per household was 93,281 baht. The average field owned by farmers was 27.9 rai (0.16 ha) per household. Rice was grown in average 23.4 rai (3.74 ha). Jasmine was grown in average 20.4 rai (3.26 ha) per household. The average yield was 326 kg/rai. 2) Farmer's satisfaction who participated in the project was very good in the following areas: publicity, farmer's registration, BAAC customer's registration, and BAAC loan request. Farmer's satisfaction who participated in the project was moderate in the following areas: contacting and delivering paddy to the PWO's depository division and collecting money lent from BAAC. 3) Farmers had difficulties in public relations, registration, quality assurance and price estimation processes, receipts were delayed, contacting PWO, contacting BAAC and collecting money. Ways of improving include publicizing and servicing effectively and accurately, clarifying rules for registration and starting farmer's online data base. For fair quality assurance and price estimation processes, representatives from the public sector and farmers should be presented at collection points. Project staffs should be educated. Time period for PWO collection should be expanded with more collection points, and receipts should be granted earlier. Rice stocks should be checked every weeks by personnel involved. Marketing and rice transformation should be improved.

Keywords: Rice Subsidy Project, Rice farmers, Guideline for improving, Tan Sum District, Ubonratchathani Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตข้าวรายใหญ่และเป็นสินค้าที่สร้างรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก ประชากรในประเทศ 3.7 ล้านครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 60 ล้านไร่ ได้ผลผลิตปีละ 28 - 30 ล้านตันข้าวเปลือก มูลค่าประมาณ 180,000 – 200,000 ล้านบาท ชาวนาส่วนใหญ่ผลิตโดยอาศัยน้ำฝน เพาะปลูกในช่วงเดือน มิถุนายน - สิงหาคม เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป เกษตรกรเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งเกษตรกรไม่มีสถานที่จัดเก็บผลผลิต ส่งผลให้สินค้าออกสู่ตลาดในปริมาณมาก ราคาข้าวเปลือกที่ผู้รับซื้อกำหนดจึงมีราคาต่ำลง เนื่องจากผู้รับซื้อไม่ลงทุนในการเก็บรักษาเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงนำโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว การจำนำข้าวเปลือกคือการกู้เงินโดยใช้ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเป็นหลักประกัน โดยกำหนดระยะเวลาได้ถอนไว้ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ สามารถนำเงินมาชำระหนี้ และได้ถอนผลผลิตจำหน่ายได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการชะลอผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ออกสู่ตลาดมากเกินไป เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่ เป็นธรรม เป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินไว้ใช้จ่ายในครัวเรือนตามความจำเป็น และเพื่อให้กระทรวงพาณิชย์และผู้ส่งออกข้าวมีเวลาในการหาตลาดต่างประเทศเพื่อให้มีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเอาโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ จะต้องใช้ข้าวเปลือกเป็นหลักประกันชำระหนี้ เงินกู้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรได้ระยะหนึ่ง เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถเก็บรักษาข้าวไว้ได้เป็นเวลานาน ประกอบกับเกษตรกรไม่มีสถานที่เก็บข้าวเปลือก โครงการจำนำข้าวเปลือกจึงกำหนดให้เกษตรกรฝากข้าวไว้กับคลังสินค้าขององค์การคลังสินค้า (อคส.) หรือ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) โดย อคส. หรือ อ.ต.ก. จะออกเอกสารแสดงการรับฝากเรียกว่า “ใบประทวนสินค้า” ให้เกษตรกร เพื่อนำไปประกันหนี้เงินกู้กับ ธ.ก.ส.ปี 2542 และปี 2543 เรียกโครงการนี้ว่า โครงการรับจำนำข้าวสาร ปี 2542/2543 และโครงการรับจำนำข้าวสาร ปี 2543/2544 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การสีแปรสภาพข้าวเปลือกจากเดิมให้สีแปรสภาพทันที โดยให้เก็บในรูปข้าวเปลือกก่อนระยะหนึ่ง แล้วจึงแปรสภาพ ตามคำสั่งของคณะกรรมการพิจารณาข้าว เพื่อให้เกษตรกรสามารถได้ถอนเป็นข้าวเปลือกได้ ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน เรียกโครงการนี้ว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าวคือเกษตรกรผู้ที่ไม่มียุ้งฉางและผู้ที่มีความเดือดร้อนทางการเงินจะรีบขายข้าวเปลือกเมื่อเกษตรกรเหล่านั้นตัดสินใจขายข้าวเปลือกพร้อมๆกันข้าวเปลือกจะออกสู่ตลาดมากทำให้ระดับราคาคงต่ำมาตรการหนึ่งที่รัฐบาลได้นำมาใช้เป็นระยะเวลากว่า 30 ปีในการแก้ไขปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำคือการรับจำนำข้าวเปลือกรัฐบาลได้นำมาตรการนี้มาใช้ตั้งแต่ปี 2523/2524 โดยการจัดทำเป็นโครงการในลักษณะปีต่อปีเรียกว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกซึ่งโครงการนี้มีเป้าหมายที่จะชะลอระดับราคาข้าวในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ของการจำนำโครงการนี้ 4 ประการประการแรกเพื่อเป็นการชะลอผลผลิตของเกษตรกรมิให้ออกสู่ตลาดมากเกินไปประการที่สองเพื่อให้เกษตรกรขายผลผลิตข้าวได้ในราคาที่เป็นธรรมประการที่สามเพื่อเป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัวตามความจำเป็นและประการสุดท้ายเพื่อให้กระทรวงพาณิชย์และผู้ส่งออกข้าวมีเวลาในการหาตลาดต่างประเทศเพิ่มทำให้มีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นและมอบหมายให้ธ.ก.ส.เป็นผู้รับผิดชอบในการนำเอาโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ใช้ข้าวเปลือกเป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรได้ระยะหนึ่งและช่วยลดให้ข้าวเปลือกออกสู่ตลาดในช่วงเก็บเกี่ยวน้อยลงมีผลทำให้ระดับราคาข้าวเปลือกในช่วงเก็บเกี่ยวไม่ตกต่ำมากนักสำหรับเกษตรกรที่จำนำข้าวเปลือกเมื่อเก็บข้าวเปลือกไว้ขายในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้นรายได้มากขึ้นเพราะว่าลักษณะการเคลื่อนไหวของราคาในหลายๆปีที่ผ่านมาปรากฏว่าราคาข้าวเปลือกหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะสูงกว่าราคาข้าวเปลือกในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 94,606 ไร่ มีผลผลิตออกสู่ตลาด ปริมาณ 31,223 ตัน มีเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 4,607 ราย โดยพันธุ์ข้าวที่เพาะปลูกคือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กข.15 และ กข.6 ผลผลิตข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยวในเขตอำเภอตาลสุมจะออกสู่ตลาดมากที่สุดในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน – 15 ธันวาคม ของทุกปี จากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรด้วยการพยุงราคาข้าว โดยการให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวขึ้นปีและต้องมีหนังสือรับรองผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวขึ้นปี เกษตรกรต้องเป็นเจ้าของผลผลิตและเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ในปีการผลิต 2556/57 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับจำนำ จำนวน 1,609 ราย ปริมาณผลผลิต 11,158 ตัน คิดเป็นมูลค่าการช่วยเหลือ 178,036,590 บาท (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2557)

การวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาความพึงพอใจและปัญหาของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ในด้านการประชาสัมพันธ์ การขึ้นทะเบียนปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวเปลือกกับหน่วยรับฝากของ อคส. การนำข้าวเปลือกส่งมอบที่หน่วยรับฝาก อคส. การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินและรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. และศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานโครงการรับจำนำ พร้อมทั้งปัญหาในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานการพัฒนาโครงการและพัฒนานุเคราะห์ในการปฏิบัติงานปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการเพื่อให้เกษตรกรได้รับความสะดวกในการเข้าร่วมโครงการและใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,609 ราย

1.2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลสุมจำนวน 6 ราย
เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุม ผู้ดูแลโครงการฯ จำนวน 8 รายเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตรตาลสุม จำกัด จำนวน 1 ราย

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,609 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane (1970 อ้างถึงในสุวรรณราชโชติ 2544: 92)ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 โดยใช้สูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (การวิจัยครั้งนี้กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5)

$$n = \frac{1,609}{1 + 1,609 (0.05)^2}$$

$$n = 320.35 \text{ ราย}$$

จากสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็น 320 ราย เพื่อให้ข้อมูลมีความเชื่อถือมากขึ้นและสัดส่วนในการคำนวณลงตัวในการเก็บข้อมูลการศึกษาครั้งนี้จึงใช้ตัวอย่างจำนวน 320 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.88 ของประชากรทั้งหมด

2.1.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการคัดเลือกตัวอย่างระดับตำบลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 6 ตำบล ตามสัดส่วนร้อยละ 19.88 ของประชากรตำบล

2.2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน จำนวน 15 ราย ศึกษาจากประชากร โดยการสัมภาษณ์จากประชากรทั้งหมด จำนวน 15 ราย ได้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลสุม จำนวน 6 ราย เจ้าหน้าที่ข.ก.ศ. สาขาตาลสุม จำนวน 8 ราย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตรตาลสุม จำกัด จำนวน 1 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ended questions) แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าว
- ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลชุม เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลชุม และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตร ตาลชุม ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ
- ตอนที่ 2 ทศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ
- ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2555/57 ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้เข้าร่วมโครงการฯ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี แล้วดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญสำหรับแบบสอบถามเกษตรกร
2. การสอบถาม เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 ราย สอบถามกลุ่มตัวอย่างแบบพบโดยบังเอิญ
3. การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ จำนวน 15 ราย สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2557 โดยดำเนินการตามแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
5. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อนำข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ ซักถาม สังเกต การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารการดำเนินงานโครงการรับจำนำ ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามเนื้อหา ตามบริบทที่เกิดขึ้นข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.90 และเป็นเพศชายร้อยละ 44.10 เกษตรกรที่อายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.75 เกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.31 เกษตรกรอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.81 เกษตรกรอายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 และ เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนร้อยละ 15.63 เกษตรกรมีอายุสูงสุด 72 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี อายุเฉลี่ย 47.3 ปี มีสถานภาพโสดร้อยละ 9.10 สถานภาพสมรสร้อยละ 84.70 และสถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ร้อยละ 6.30 ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 65.90 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 18.40 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.8 คนต่อครัวเรือน แรงงานในครัวเรือนพบว่าเกษตรกรที่ไม่มีแรงงานในครัวเรือน (จ้างแรงงาน) คิดเป็นร้อยละ 9.40 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 22.20 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 5 คน ร้อยละ 8.10 และ ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ในภาคการเกษตร รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรร้อยละ 88.20 รองลงมาคือรับเงินเดือนประจำร้อยละ 5.90 ส่วนอาชีพรองของเกษตรกรส่วนใหญ่คือรับจ้างทั่วไปร้อยละ 41.30 รองลงมาคือรับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 27.20 รายได้เฉลี่ย 136,578 บาทต่อครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ย 94,003 บาทต่อครัวเรือน การเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวพบว่าเกษตรกรร้อยละ 78.10 เคยเข้าร่วมโครงการและเกษตรกรที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการร้อยละ 21.90 เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากเจ้าหน้าที่เกษตรร้อยละ 78.40 รองลงมาคือจากผู้นำชุมชนร้อยละ 73.80 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดของครัวเรือนจำนวน 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.94 รองลงมาคือจำนวน 21-30 ไร่ ร้อยละ 26.56 พื้นที่ถือครองสูงสุดคือ 77 ไร่ พื้นที่ถือครองต่ำสุดคือ 4 ไร่ และพื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคือ 27.64 ไร่ มีการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 จำนวน 317 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.10 ผลผลิตรวม 2,176 ตัน รองลงมาคือพันธุ์ กข 6 จำนวน 204 ราย ร้อยละ 63.67 ผลผลิตรวม 55 ตัน และ พันธุ์ กข 15 จำนวน 40 ราย ร้อยละ 12.50 ผลผลิตรวม 143 ตัน ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ 1,001 – 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.44 รองลงมา 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.94 เฉลี่ย 2,275 บาท ต้นทุนค่าเตรียมดิน 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.81 รองลงมาคือมากกว่า 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.37 เฉลี่ย 7,671 บาท ต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีมากกว่า 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 77.19 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.94 เฉลี่ย 12,277 บาท ต้นทุนค่าปุ๋ยอินทรีย์ น้อยกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.63 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.00 เฉลี่ย 3,290 บาท ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน มากกว่า 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.40 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.25 เฉลี่ย 8,211 บาท ค่าวัสดุสารเคมี น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.25 รองลงมาคือ 1,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.25 เฉลี่ย 6,077 บาท มีรายได้จากการขายข้าว 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.06 รองลงมาคือมีรายได้ 30,001 – 50,000 บาท จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.25 เฉลี่ย 80,496 บาท

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1 สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

(n =320)

เพศ(%)		อายุเฉลี่ย	สถานภาพ (%)	การศึกษา (%)	สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	การเป็นสมาชิกองค์กร
ชาย	หญิง					
44.10	55.90	47.30	สมรส 84.70	ประถมศึกษา 65.90	2.9	สหกรณ์ภาคการเกษตร, กลุ่มเกษตรกร

ตารางที่ 2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

(n =320)

อาชีพหลัก (%)	อาชีพรอง (%)	รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือน (บาท/ปี)	การเข้าร่วมโครงการ (%)	การรับรู้ข่าวสาร
การเกษตร 88.10	รับจ้าง 41.30	$\bar{x}$ =136,500 ต่ำสุด = 30,000 สูงสุด = 600,000	$\bar{x}$ =94,203 ต่ำสุด = 10,000 สูงสุด = 500,000	เคยเข้าร่วม 78.10	เจ้าหน้าที่เกษตร, ผู้นำชุมชน, โทรศัพท์, พนักงาน ข.ก.ศ.

ตารางที่ 3 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

(n =320)

พื้นที่ถือครอง (ไร่)	พันธุ์ข้าวที่ปลูก (%)	ผลผลิตรวม		ต้นทุนการปลูกข้าว (บาท)	รายได้จากการขายข้าว (บาท)
		ต้น	ร้อยละ		
$\bar{x}$ =27.64 ต่ำสุด = 4 สูงสุด = 77	มะลิ 105 = 99.10 กข 6 = 63.75 กข 15 = 12.50	มะลิ 105 =2.176 กข 6 = 0.555 กข 15 =0.143	75.71 19.31 4.97	เมล็ดพันธุ์ $\bar{x}$ = 2,275 เตรียมดิน $\bar{x}$ = 7,671 ปุ๋ยเคมี $\bar{x}$ = 12,277 ปุ๋ยอินทรีย์ $\bar{x}$ = 3,290 แรงงาน $\bar{x}$ = 8,211 วัสดุ/เคมี $\bar{x}$ = 4,943 อื่นๆ $\bar{x}$ = 8,887	$\bar{x}$ = 80,496

หมายเหตุ : เกษตรกรปลูกข้าวมากกว่า 1 ชนิด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

**2. ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอตาคลี จังหวัด
อุบลราชธานี**

จากการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวผลการศึกษาปรากฏ
ดังนี้

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.44	0.829	มาก
1.สื่อที่รับทราบข้อมูลโครงการ	3.55	0.874	มาก
2.ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์	3.37	0.789	ปานกลาง
3.ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ	3.39	0.823	ปานกลาง
การขึ้นทะเบียนเกษตรกร	3.59	0.827	มาก
1.การประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียน	3.85	0.769	มาก
2.การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.76	0.757	มาก
3.สถานที่ติดต่อ	3.68	0.808	มาก
4.ระยะเวลาการขึ้นทะเบียน	3.42	0.834	มาก
5.ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน	3.47	0.856	มาก
6.การประชาสัมพันธ์	3.53	0.759	มาก
7.การตรวจสอบพื้นที่	3.53	0.885	มาก
8.การออกไปรับรอง	3.49	0.947	มาก
การติดต่อหน่วยรับฝาก	3.29	0.832	ปานกลาง
1.การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.45	0.839	มาก
2.การนัดหมาย	3.19	0.785	ปานกลาง
3.ระยะเวลาที่นัดหมายส่งมอบข้าว	3.22	0.872	ปานกลาง
การนำข้าวเปลือกส่งมอบ	3.28	0.696	ปานกลาง
1.การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.35	0.797	ปานกลาง
2.การชั่งน้ำหนัก	3.29	0.754	ปานกลาง
3.การตรวจสอบคุณภาพ	3.27	0.914	ปานกลาง
4.การกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก	3.24	0.891	ปานกลาง
5.ช่วงเวลาที่เปิดรับฝากข้าวเปลือก	3.20	0.769	ปานกลาง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

6.ความสะดวกในการส่งมอบข้าว	3.30	0.744	ปานกลาง
การรับใบประทวน	3.40	0.813	ปานกลาง
1.การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.45	0.758	มาก
2.ความถูกต้องของใบประทวน	3.46	0.814	มาก
3.ระยะเวลาที่ได้รับใบประทวน	3.29	0.867	ปานกลาง
การรับใบประทวน	3.40	0.813	ปานกลาง
1.การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.45	0.758	มาก
2.ความถูกต้องของใบประทวน	3.46	0.814	มาก
3.ระยะเวลาที่ได้รับใบประทวน	3.29	0.867	ปานกลาง
การติดต่อกู้เงินจาก ธ.ก.ส.	3.42	0.850	มาก
1.การให้บริการของพนักงาน	3.47	0.822	มาก
2.การจัดทำหนังสือกู้เงิน	3.46	0.821	มาก
3.ระยะเวลาที่นัดหมายมารับเงินกู้	3.33	0.907	ปานกลาง
การติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.	3.24	0.848	ปานกลาง
1.การให้บริการของพนักงาน	3.47	0.881	มาก
2.ขั้นตอนการรับเงินกู้	3.40	0.785	ปานกลาง
3.ระยะเวลาในการรับเงินกู้	2.84	0.878	ปานกลาง

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปปัญหา และแนวทางการพัฒนาโครงการ 3 ประเด็นดังนี้

3.1 ประโยชน์/เงื่อนไขของโครงการ

3.1.1 ปัญหา/อุปสรรคปัญหาที่เกษตรกรพบส่วนใหญ่อยู่ที่หน่วยรับฝากของ อคส. ในขั้นตอนการตรวจวัดเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวและวัดปริมาณความชื้นที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ถึงแม้จะมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนเป็นคณะกรรมการเพื่ออำนวยความสะดวก สอดส่องดูแล ให้เกษตรกรก็ตาม แต่ด้วยองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ยังน้อยกว่าเจ้าของโรงสี จึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งคณะกรรมการส่วนใหญ่ก็มักคล้อยตามความคิดเห็นของโรงสี เมื่อเกษตรกรได้ทักท้วงหรือมีข้อสงสัยถึงคุณภาพข้าวของตนเองสุดท้ายคณะกรรมการก็ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้กับโรงสี ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเกษตรกรโดยแท้จริง

3.1.2 แนวทางข้อเสนอแนะควรปรับปรุงขั้นตอนหรือลดระยะเวลาการรับเงินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

3.2.1 ปัญหาในกรณีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการที่ใช้เอกสาร ภท.5 (พื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์) เกษตรกรสามารถยื่นขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการเฉพาะที่เคยขึ้นทะเบียนไว้ตั้งแต่ครั้งแรก หากเกษตรกรทำการเพาะปลูกข้าวเพิ่ม เกษตรกรไม่สามารถขึ้นทะเบียนเพิ่มเติมได้ผลผลิตที่เหลือจึงต้องขายนอกโครงการฯ

3.2.1 แนวทางข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์กรณีเกษตรกรที่มีพื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์ให้สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตามพื้นที่ปลูกจริงหากมีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก

3.3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.3.1 ปัญหา 1) ราคาขายผลผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการค่อนข้างมาก 2) การกู้ยืมเงินโครงการของ ธ.ก.ส.ให้เกษตรกรกู้เงินได้โดยใช้ใบประทวนค้ำประกัน และต้องเสียดอกเบี้ยพร้อมด้วย 3) การตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกเกษตรกรมีความเห็นว่าจะไม่มีความยุติธรรม เลือกปฏิบัติหรือเห็นแก่พวกพ้อง

3.3.2 แนวทางข้อเสนอแนะเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวต่อไปและควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

จากผลการวิจัยพบว่าวิถีชีวิตของเกษตรกรได้เปลี่ยนไป คือจากเดิมเกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย เป็นผลมาจากวิธีการทำนาปัจจุบันเน้นใช้เครื่องจักรกล จากนาดำเป็นนาหว่านมากขึ้น และผู้ชายส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่บ้าน กล่าวคือเมื่อเสร็จสิ้นการทำนาจะไปใช้แรงงาน เช่น แรงงานก่อสร้าง จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ที่จะต้องอยู่บ้าน เป็นผู้ติดต่อกับทางราชการไม่ว่าจะเป็น ขึ้นทะเบียน นำข้าวเข้าร่วมโครงการ และทำสัญญากับ ธกส.

2. ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวในประเด็นต่างๆ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในส่วนประเด็นขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของสำนักงานเกษตรอำเภอ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับดีมาก เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ โครงการจำนำข้าวของเกษตรกรรับรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรผู้ติดต่อประสานงาน และจากผลการวิจัยเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.10 เคยเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวของรัฐบาล เกษตรกรจึงมีความเข้าใจในขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าว ส่วนประเด็นการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโครงการมาอย่างต่อเนื่อง และมีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นอย่างดี ในส่วนของทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในระเบียบการดำเนินงานโครงการ และมีความ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

คิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการจำหน่าย และราคาจำหน่ายในระดับดีมาก ส่วนความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ต่อมาตรการการตรวจสอบทุจริตโครงการและความเหมาะสมของการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินราคาข้าวมีระดับมากที่สุด ส่วนความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอนการรับจำหน่ายเจ้าหน้าที่มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย ส่วนประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับจากโครงการรวมทั้งความพึงพอใจโครงการของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการและต้องการให้มีการดำเนินการโครงการรับจำหน่ายข้าวในปีถัดไปสอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ อินวงศ์ (2555) เนื่องจากเกษตรกรสามารถขายผลผลิตข้าวได้ราคาสูงกว่าราคาตลาด แต่ควรมีการปรับปรุงระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานโครงการให้มีความรวดเร็วเกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการได้อย่างทั่วถึง และในส่วนของการตรวจสอบคุณภาพข้าวของโรงสี ควรมีการกำหนดมาตรฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เจ้าหน้าที่ดำเนินการกำกับดูแลอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยอมรับและมีความพึงพอใจต่อกระบวนการ รวมทั้งส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรที่จะได้รับ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการรับจำหน่าย มีความเข้าใจในระเบียบขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานมาหลายปี แต่เจ้าหน้าที่ยังมีความคิดเห็นว่ามาตรฐานการกำหนดคุณภาพโรงสี และการประเมินราคาข้าวเปลือกยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกโรงสี เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยังมีความคิดเห็นว่าโครงการรับจำหน่ายเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ยังไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ และการประเมินผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวที่เข้าร่วมโครงการยังไม่ตรงกับความเป็นจริงในบางพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้สรุปปัญหา และแนวทางการพัฒนาโครงการ 3 ประเด็นดังนี้

1. ประโยชน์/เงื่อนไขของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก (1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการโดยให้เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกกับรัฐบาลเนื่องจากราคารับจำหน่ายสูงกว่าราคาในท้องตลาดและมีการจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะจำหน่ายแบบใบประทวนและไม่มีการไถ่ถอนข้าวคืน หรือหากต้องการไถ่ถอนข้าวคืนก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้าวของเกษตรกรได้ถูกเทกองรวมกันแล้วตั้งแต่นั้นที่นำข้าวเข้าร่วมโครงการ ดังนั้นควรแยกข้าวออกตามชั้นคุณภาพเท่าที่ทำการวัดได้ โดยเก็บไว้สำหรับเกษตรกรที่ต้องการไถ่ถอนข้าวคืนโดยระบุไว้ในใบประทวนว่าข้าวอยู่ในชั้นคุณภาพเท่าใด (2) การกำหนดราคารับจำหน่ายโดยรัฐบาลยังคงดำเนินการด้วยนโยบายการจำหน่ายข้าวที่ราคาสูงกว่าระดับราคาตลาด ขณะที่ในช่วงราคาข้าวในตลาดโลกมีราคาสูงขึ้น เช่นในปี 2551 อันเนื่องมาจากวิกฤตอาหารและพลังงานโลก ทำให้เกษตรกรเรียกร้องให้มีการจำหน่ายในระดับราคาตลาดส่งผลให้ข้าวบางประเภทมีราคาจำหน่ายเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 97.18 แต่เมื่อวิกฤติกลับสู่ภาวะปกติระดับราคาข้าวในตลาดได้ปรับลดลงต่ำกว่าราคาจำหน่าย นโยบายดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนการแทรกแซงการตลาดโดยรัฐบาล และทำให้รัฐบาลต้องรับภาระการขาดทุนจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อกลไกการตลาดข้าวเปลือก ตลาดส่งออก และตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า การรับจำหน่ายข้าวในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดส่งผลกระทบต่อช่องทางการตลาดข้าวเปลือกจากเดิมที่เกษตรกรขายข้าวผ่านพ่อค้าในหมู่บ้านและตลาดกลาง เมื่อรัฐบาลกลับมาทำหน้าที่ผู้รับซื้อข้าวเปลือกรายใหญ่ในท้องตลาดจึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมของตลาดกลางข้าวเปลือกทำให้ต้องปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน (1) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร อำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี มีการเพาะปลูกข้าวตลอดทั้งปีพื้นที่เขตชลประทานสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจึงทำให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกข้าวได้สองรอบต่อปีทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวของเกษตรกรออกสู่ตลาดเป็นปริมาณมาก และเกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเพาะปลูกข้าวได้สองรอบ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวในปีสูงสุดในช่วง ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน – 30 พฤศจิกายน 2556 มีผลทำให้ปริมาณข้าวสันตลาดเกษตรกรบางรายที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปี จึงไม่ได้ไปรับรองผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2556/57 (ครั้งที่ 1) ซึ่งออกให้ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอที่มีที่ตั้งแปลงในเขตนั่นๆ จึงไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว ไม่มีลานตากข้าวและยุ้งฉางสำหรับเก็บรักษาจึงจำเป็นต้องขายข้าวหรือจำนำข้าวทั้งที่ข้าวมีปริมาณความชื้นสูง เมื่อนำข้าวไปจำนำ ณ จุดรับจำนำที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรจะได้ราคาก่อนข้างต่ำ เนื่องจากข้าวมีความชื้นสูง และมีสิ่งเจือปนมาก ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสดังนั้นเพื่อให้การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เป็นไปด้วยความถูกต้อง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยให้ตัวแทนครัวเรือนละคนเป็นผู้ขึ้นทะเบียน และเกษตรกรต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก ชนิดพันธุ์ที่ปลูกตามความเป็นจริงเพื่อจะได้ทราบปริมาณผลผลิตข้าวที่แท้จริง การขึ้นทะเบียนนี้จะต้องได้รับการรับรองข้อมูลจากคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ระดับหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการสุ่มตรวจพื้นที่เพาะปลูก เพื่อจะได้คำนวณปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อนำไปวางแผนการดำเนินงานโครงการและกำหนดวงเงินที่จะต้องใช้ในโครงการ 2) ระยะเวลาการขึ้นทะเบียนและรับรองข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียนและให้ข้อมูลด้วยตนเองตามเวลาดังแต่เริ่มเพาะปลูก การเข้าร่วมประชุมเพื่อยืนยันข้อมูลของตนเอง หากดำเนินการหรือเกษตรกรแจ้งข้อมูลในช่วงที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือส่อเจตนาในทางทุจริต หากแจ้งข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือมีการสวมสิทธิ์เมื่อตรวจพบให้ตัดสิทธิ์จากการช่วยเหลือจากภาครัฐและดำเนินการตามกฎหมาย 3) หลักฐานการขึ้นทะเบียน และการรับรองข้อมูล เกษตรกรต้องนำเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนด นส.2 นส.3 นส.3ก สปก. หลักฐานการเช่าที่นำมาประกอบการขึ้นทะเบียนเพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์ ส่วนเอกสารใบเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท.5) ซึ่งเกษตรกรได้ทำการเพาะปลูกจริงแต่ถือเป็นพื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์จึงไม่มีสิทธิ์ในการขึ้นทะเบียน 4) การปรับปรุงระบบการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ควรมีการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกร 5) ควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ตามระยะเวลาการดำเนินงานเพื่อให้เกษตรกรได้เตรียมความพร้อม เช่น การขึ้นทะเบียน การประชุม การตรวจสอบพื้นที่ การขอรับใบรับรอง การขึ้นทะเบียนลูกค้า ธ.ก.ส. การนัดหมายฝากข้าวกับ อคส. การรับใบประทวน การติดต่อทำสัญญาเข้าร่วมโครงการกับ ธ.ก.ส. เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง 6) ลดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร โดยการใช้ฐานข้อมูลเดิมแล้วให้เกษตรกรยืนยันข้อมูลเดิมของตนเอง 7) ควรจำกัดพื้นที่การขึ้นทะเบียนสำหรับการเข้าร่วมโครงการ เพื่อบั่นให้เกษตรกรผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก 8) ควรจำกัดการจำนำข้าว โดยให้เฉพาะข้าวในปี ปีละครั้ง และจำกัดวงเงินเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และเป็นการรักษาปริมาณข้าวและราคาข้าวในตลาดด้วย (2) การตรวจสอบคุณภาพข้าว เนื่องจากโครงการรับจำนำข้าวได้กำหนดให้มีผู้แทนเกษตรกรเป็นคณะกรรมการประจำจุดรับจำนำ ซึ่งได้คัดเลือกจากตัวแทนข้าราชการ ตัวแทนภาคเกษตรกร ในการกำกับดูแลและอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรในการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ประเมินราคาข้าวและกำหนดราคารับจำนำตามคุณภาพข้าวเปลือกของเกษตรกร เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล แต่จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐ จุติรับจำนำ และเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความเห็นต่อการประเมินราคาและการกำหนดคุณภาพข้าวของจุติรับจำนำไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง และเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรน้อยมาก ดังนั้นในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้าว และการประเมินราคามีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1)การแต่งตั้งเกษตรกรเป็นผู้แทนไปประจำจุติรับจำนำ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการตรวจสอบคุณภาพข้าว การประเมินราคาข้าวร่วมกับโรงสี เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งโดยปกติแล้วทางโรงสีจะเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพและประเมินราคาข้าวเพียงฝ่ายเดียว

2)ขอความร่วมมือจากสหกรณ์การเกษตร โรงสีในเขตอำเภอตาลชุม และอำเภอใกล้เคียง ให้เข้าร่วมโครงการรับจำนำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นทางเลือกแก่เกษตรกรและเกิดการแข่งขันในด้านการบริการต่างๆ และเป็นทางเลือกให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตไปจำนำได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุดลดภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งข้าวเปลือกไปโรงสีที่เข้าร่วมโครงการแต่อยู่ห่างไกลข้ามเขตพื้นที่ 3)มีการตรวจสอบข้าวโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบปริมาณข้าวทุกสัปดาห์ เพื่อจะได้รับทราบปัญหาต่างๆและนำเสนอคณะกรรมการเพื่อดำเนินการแก้ไข 4)จัดจ้างบริษัทเอกชนเป็นผู้เก็บรักษาสต็อกข้าว โดยทำเป็นสัญญาการเก็บรักษา ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้น บริษัทจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ จนกว่าจะมีการระบายหรือขายข้าวหมดสต็อก เนื่องจากการเก็บรักษาข้าวมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น โกดังต้องมีการรมยา การใช้สารเคมีต่างๆเพื่อป้องกันศัตรูข้าว และในขณะเดียวกันการเก็บรักษาข้าวเป็นเวลานาน อาจทำให้ข้าวต้องผ่านการรมยาหลายครั้ง และอาจส่งผลให้ปริมาณสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน ทำให้สีและกลิ่นต่างๆที่เจือปนในข้าวก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคท้ายที่สุดส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวเนื่องจากข้าวเสื่อมคุณภาพ 5)มีแผนการที่ดีในการแปรสภาพข้าวสารออกสู่ตลาด และต้องมีการสำรวจตลาดและมีการวางแผนทางการตลาดที่ดีเพื่อให้ลดงบประมาณในการแปรสภาพและการเก็บรักษา (3) **การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากองค์การคลังสินค้า (อคส.)** เนื่องจากการส่งมอบข้าวไปที่หน่วยรับฝาก อคส.เป็นจุดที่ทำให้เกษตรกรเสียผลประโยชน์มากที่สุด จุดที่เกิดปัญหาได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก และการกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ซึ่งทั้ง 3 จุดมีผลต่อจำนวนเงินของเกษตรกรที่จะได้รับมักจะได้รับการร้องเรียนว่าเครื่องชั่งไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้วัดความเป็นธรรมในการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1)การตรวจสอบคุณภาพข้าวควรตรวจด้วยเครื่องมือที่มีมาตรฐานเดียวกัน ในทุกจุดที่มีการรับจำนำ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางและอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นธรรมแก่เกษตรกร 2)กำหนดให้มีการสุ่มตรวจเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในหน่วยรับฝาก เช่น เครื่องชั่ง เครื่องตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจากส่วนกลางหรือในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบการกระทำผิดต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 3)จัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ กรรมการ หรือตัวแทนเกษตรกร เพื่อร่วมตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทุกรายเพื่อสร้างความเป็นธรรม และให้มีเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ กรรมการ หรือตัวแทนเกษตรกรประจำจุติรับจำนำอย่างสม่ำเสมอ (4) **การกำหนดระยะเวลาในการรับจำนำ** เนื่องจากอำเภอตาลชุม ในเขตตำบลจิกเทิง นาเกษม ตาลชุม และลำโรง มีการเพาะปลูกข้าวตลอดทั้งปี ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาการรับจำนำข้าวในโครงการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 - 28 กุมภาพันธ์ 2557 ยังไม่ครอบคลุมปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกของเกษตรกร แต่ในเขตพื้นที่อำเภอตาลชุมนั้นมีสหกรณ์การเกษตรตาลชุม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

จำกัด เป็นจุดรับจำนำข้าวเพื่อส่งต่อไปยังโรงสีแหลมทองอุบล อำเภวารินชำราบ ซึ่งเป็นโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ และมีระยะเวลาการรับจำนำ ระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน 2556 - 31 มกราคม 2557 เท่านั้นเพราะสหกรณ์การเกษตรตาลชุมได้รับการจัดสรรโควตาในการรับผลิตเพียงแค่ 9,000 ตัน เท่านั้น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ขยายระยะเวลาให้เป็นไปตามกรอบของโครงการ โดยครอบคลุมปริมาณผลผลิตของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด นำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดให้มีการดำเนินการเปิดจุดรับจำนำข้าวตั้งแต่เดือนตุลาคมของทุกปี เนื่องจากปัจจุบันนี้การเก็บเกี่ยวข้าวของเกษตรกรเร็วขึ้น และส่วนใหญ่ไม่มีลานตากข้าว ยุ่งนางหรือโรงเก็บข้าวเปลือก ทำให้มีความจำเป็นต้องขายข้าวเปลือกทันทีหลังการเก็บเกี่ยวแม้จะได้ราคาค่อนข้างต่ำ

2) หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนควรให้การสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อการก่อสร้างยุ้งฉาง และลานตากข้าวประจำหมู่บ้าน โดยสนับสนุนในรูปแบบของการรวมกลุ่มกู้เงินดอกเบี้ยต่ำ ระยะยาว ผ่านทาง ธ.ก.ส. เพื่อช่วยให้เกษตรกรสร้างยุ้งฉางเพื่อเก็บรักษาข้าวเปลือก

(5) ขั้นตอนการรับเงิน เนื่องจากการรับจำนำข้าวของรัฐบาลได้กำหนดให้เกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกร และออกใบรับรองเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อให้เกษตรกรได้นำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่โรงสีที่ร่วมโครงการรับจำนำ โดยโรงสีจะออกใบประทวนสินค้าตามคุณภาพและราคารับจำนำให้เกษตรกรนำไปเป็นหลักฐานในการทำสัญญากับ ธ.ก.ส. โดยมีใบประทวนสินค้าที่โรงสีออกให้เป็นหลักประกันเงินกู้ซึ่งโดยปกติจะใช้เวลาประมาณ 7 วันทำการ เกษตรกรก็จะได้รับเงินจาก ธ.ก.ส. จากผลการศึกษาวិจัยพบว่าบางวันไม่สามารถออกใบประทวนสินค้าให้แก่เกษตรกร เนื่องจากการจำนำข้าวเต็มโควตาและยังไม่ได้ขนย้ายผลผลิตไปยังโรงสีหลักที่เข้าร่วมโครงการ และยังไม่ได้มีการสั่งให้แปรสภาพข้าวเปลือกร้อยละ 40 ของปริมาณโควตาที่รับจำนำ เมื่อแปรสภาพข้าวแล้วแต่ยังไม่สามารถส่งมอบข้าวสารไปยังองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตก.) หรือองค์การคลังสินค้า (อคส.) ซึ่งเป็นนางเก็บข้าวส่วนกลางของรัฐบาล จึงเป็นสาเหตุให้โรงสีไม่สามารถออกใบประทวนสินค้าแก่เกษตรกร ทำให้ไม่สามารถรับเงินจาก ธ.ก.ส. ได้ตามกำหนดเวลา จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เร่งรัดให้โรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำดำเนินการออกใบประทวนสินค้าแก่เกษตรกร เมื่อเกษตรกรส่งมอบข้าวในวันที่ยื่นจำนำเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำใบประทวนสินค้าไปใช้ในการทำสัญญากับ ธ.ก.ส.

2) หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าว ควรทบทวนและลดขั้นตอนการดำเนินการรับจำนำเพื่อความสะดวกแก่เกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้น เช่นการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

1) การกำหนดหลักเกณฑ์โครงการ โดยเฉพาะราคารับจำนำข้าวเปลือกไม่ควรกำหนดราคารับจำนำที่สูงกว่าราคาตลาด ควรพิจารณาจากต้นทุนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากโครงการรับจำนำมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรชะลอการขายข้าวเปลือกในช่วงที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เพราะปริมาณข้าวเปลือกออกสู่ตลาดจำนวนมาก และเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร การกำหนดราคารับจำนำที่สูงกว่าราคาตลาดมากจะส่งผลทำให้ข้าวเปลือกโครงการฯเข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด ก่อให้เกิดการทุจริตโดยการสวมสิทธิ์ทั้งตัวเกษตรกรและผู้ประกอบกิจการโรงสี ซึ่งรัฐบาลต้องชดเชยผลการขาดทุนเป็นจำนวนมาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2) ราคารับจำนำและราคารับซื้อของโครงการระบายข้าวไม่ควรสูงกว่าราคาตลาดมากเกินไปเนื่องจากจะทำให้รัฐบาลมีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากและทำให้ไม่มีการแข่งขันรับซื้อข้าวในตลาดของกลุ่มพ่อค้าและโรงสี และราคาข้าวในตลาดจะไม่ปรับตัวสูงขึ้น และเกษตรกรบางส่วนที่ขายข้าวให้กับพ่อค้าในตลาดอาจถูกกดราคาให้ต่ำลงอีก นอกจากราคารับจำนำที่สูงทำให้ต้นทุนการส่งออกสูงขึ้นตาม จนทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งในตลาดส่งออกได้ โดยเฉพาะราคาข้าวในบางประเทศที่ถูกกว่าประเทศไทย

3) การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของโครงการฯ เป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องดังนั้นในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร อคส. และ ธ.ก.ส. ควรจัดให้มีการประชุมเพื่อวางกรอบการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธอันดี และดำเนินการตามขั้นตอนด้วยความรวดเร็วถูกต้อง อันจะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกร

4) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการฯ ทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนหน่วยรับฝาก การเปิดจุดรับจำนำ ขั้นตอนกระบวนการทำสัญญากับ ธ.ก.ส. เพื่อให้เกษตรกรได้เตรียมความพร้อมในส่วนเอกสารหลักฐาน ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรได้ทันทีที่เริ่มดำเนินโครงการฯ

5) การให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรในส่วนของการชั่งน้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก การกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ต้องทำอย่างจริงจังและเป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงพาณิชย์เพื่อให้ประโยชน์ตกแก่เกษตรกรตามสิทธิที่ควรได้รับภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการระดับจังหวัด ตลอดจนให้มีการสุ่มตรวจการดำเนินงานของหน่วยรับฝากอย่างสม่ำเสมอ

6) รัฐบาลควรเร่งระบายข้าวสารตามโครงการฯออกสู่ตลาดต่างประเทศโดยเร็วเพื่อลดการสูญเสียงบประมาณในการเก็บรักษาข้าวสารในสต็อก เนื่องจากการเก็บรักษาข้าวมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น โกดังต้องมีการรมยา มีการใช้สารเคมีต่างๆเพื่อป้องกันศัตรูข้าว และในขณะเดียวกันการเก็บรักษาข้าวเป็นเวลานาน อาจทำให้ข้าวต้องผ่านการรมยาหลายครั้ง และส่งผลให้ปริมาณสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน ทำให้สีและกลิ่นต่างๆที่เจือปนในข้าวก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ทำที่สุดจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวเนื่องจากข้าวเสื่อมคุณภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการลดปริมาณข้าวในประเทศ อันจะส่งผลให้เกิดความสมดุลของปริมาณข้าวภายในประเทศจะทำให้ราคาข้าวเป็นไปตามกลไกตลาดมากขึ้น

7) เสนอแนวทางการพัฒนา และสนับสนุนโครงการช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆเนื่องจากเกษตรกรในอำเภอตาลชุม มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน 2 ด้าน ได้แก่ (1)ปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ (2)ด้านวิชาการเช่นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่

8) รัฐบาลควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพแก่เกษตรกรเพื่อให้ข้าวมีคุณภาพที่ดีขึ้น เนื่องจากในโครงการรับจำนำข้าวจะมีการชั่งน้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพข้าวและการกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ถ้าหากข้าวมีความชื้นสูง เมล็ดลีบ และสิ่งเจือปนในข้าวจากขั้นตอนการผลิตที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกษตรกรได้รับการประเมินราคาที่ต่ำลงเนื่องจากข้าวไม่มีคุณภาพตามที่กำหนด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). ระบบการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2556 จาก http://ecoplant.doae.go.th/report/form_03_report_process_daily54.php
- กุสุมา เอเมะศิริ. (2547). รายงานการประเมินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีการผลิต 2545/2546 กรุงเทพมหานคร: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- ชัชวาล เรืองประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
- ชัยวัฒน์ สหสกุล. (2550). โครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2547-2548 และทางเลือกในการใช้กลไกตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- มนตรี คัมภีรานนท์. (2544). รายงานการประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีปีการผลิต 2542/2543 กรุงเทพมหานคร: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- วสันต์ อินวงศ์ และพีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2555). การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อนโยบายข้าวครั้งที่ 14 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2556 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2556 สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- Taro, Yamane. (1970). *Statistics : An Introductory Analysis*. Tokyo: Harper International.
- อึ้งถึงในสุวรรณา ฐวโชติ (2544) วิจัยทางสหกรณ์พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร